

PASOŻYTY ZEWNĘTRZNE ŻUBRA *BISON BONASUS* (L.) Z PUSZCZY BIAŁOWIESKIEJ *

SŁAWOMIR KADULSKI

Zakład Zoologii, Uniwersytet Gdański, Gdynia

Problem pasożytów żubra wyłonił się w zasadzie od czasu przystąpienia do jego restytucji. Kompleksowe badania nad pasożytami wewnętrznymi żubra prowadził Drózdź (1959, 1961), co pozwoliło mu później stwierdzić, że helmintofauna żubra w Polsce jest już wystarczająco opracowana. Pasożyty zewnętrzne natomiast rejestrowano przy okazji innych badań, np. Eichler (1946) opisał *Bovicola sedecimdecembrii*, a Blagoveščenski (1967) uzupełnił ten opis, przy czym wspomniane prace opierają się na materiałach zebranych w początkach XX w.

Materiał do obecnych badań zebrano z 10 żubrów z terenu Puszczy Białowieskiej w okresie od V 1974 r. do VI 1975 r. Osiem żubrów zostało odstrzelonych ze stada żyjącego na wolności; dwa żywe pochodziły z hodowli rezerwatowej, obezwładnione zostały preparatem Rompun f-y Bayer. Żubry martwe na ogół przeglądano w okresie do dwóch dni po strzale, w tym przypadku skóra była zabezpieczona przed wtargnięciem innych stawonogów, co jednocześnie uniemożliwiało ektopasożytom opuszczenie sierści. Kilka żubrów badano bezpośrednio po strzale. Powierzchnia skóry żywiciela była przeszukiwana w pasach co kilka cm; szczególną uwagę zwracano na „pachwiny”, szyję oraz okolice ogona.

Na przebadanych żubrach znaleziono 4 gatunki pasożytów zewnętrznych: *Acarina*, *Ixodides* — *Ixodes ricinus* L., *Dermacentor reticulatus* Fabr.; *Phthiraptera*, *Ischnocera* — *Bovicola sedecimdecembrii* Eichler; *Diptera*, *Hippoboscidae* — *Lippotena cervi* (L.).

I. ricinus L. — kleszcz ten dominował wśród *Ixodidae*, intensywność zarażenia wynosiła około 25 egzemplarzy (maksymalnie 50), podobne wielkości podaje Arzamasov (1961) oraz Mačička i Rosický (1956), a także Kolpy (1963) dla bydła domowego, czyli żywiciela o podobnej do żubra wielkości. Kleszcze *I. ricinus* znajdowano przede wszystkim w okolicach fałdów kolanowych i łokciowych oraz na bokach ciała żubra; podobne rozmieszczenie stwierdzono u *Cervidae* (Kadulski, 1975).

* W czasie badań korzystano częściowo z dotacji Komitetu Parazytologicznego Polskiej Akademii Nauk.

D. reticulatus Fabr. — występował w mniejszym nasileniu niż *I. ricinus*, intensywność około 4 egzemplarze (podobne wielkości infestacji podaje Arzamasov (1961). Prawie wszystkie znalezione egzemplarze *D. reticulatus* były samcami (łącznie znaleziono 4 samce i jedną samicę). Podobne zjawisko dominacji samców jesienią notowano już u kleszczy z rodzaju *Dermacentor* na *Cervidae* (Kadulski, 1975). Kleszcze *D. reticulatus* znajdowano najczęściej na bokach ciała i na szyi, chociaż nie miały one tak ścisłej lokalizacji jak *I. ricinus*.

B. sedecimdecembrii Eichler — znaleziono tylko wiosną, u czterech żubrów; intensywność infestacji około 90 egzemplarzy (maksymalnie około 500). Ponieważ przeszukiwanie długiej i gęstej sierści żubra napotyka na duże trudności, stąd też intensywność zarażenia należy traktować szacunkowo. Wśród znalezionych wszołów stwierdzono występowanie wszystkich stadiów rozwojowych, przy czym nimfy wyraźnie dominowały nad imagines w stosunku 3,5 : 1. Omawiane wszoły znajdowano najczęściej wzdłuż grzbietu oraz w grzywie żubra.

L. cervi L. — znaleziono tylko u jednego żubra w październiku, a więc w okresie maksymalnego występowania tego gatunku (Kadulski, 1975). Pasożyta tego znajdowano wyłącznie w „pachwinach” tylnych i na szyi.

Do tej pory stwierdzono występowanie 8 gatunków pasożytów zewnętrznych u żubra (gwiazdka oznacza potwierdzenie występowania przez obecnego autora):

1. *Ixodes ricinus* L. * — Arzamasov, 1961.
2. *Dermacentor reticulatus* Fabr. * — Arzamasov, 1961.
3. *Psoroptes* sp. Gerv. — Dubinin, 1955.
4. *Bovicola sedecimdecembrii* Eichler * — Eichler, 1946; Blagoveščenski, 1967.
5. *Haematopinus eurysternus* Nitzsch. — Wróblewski, 1927.
6. *Hippobosca equina* L. — Wróblewski, 1912.
7. *Lipoptena cervi* L.* — Geptner et al., 1961.
8. *Melophagus ovinus* L. — Wróblewski, 1912.

Z dużą ostrożnością należy podchodzić do znalezienia *H. eurysternus* oraz *M. ovinus* przez Wróblewskiego (1912, 1927). Należy uważać, że *M. ovinus* jest pasożytem przygodnym u żubra, natomiast dość interesujący jest fakt znalezienia *H. eurysternus* w świetle obecnie udanych krzyżówek między bydłem a żubrem. Należy zatem spodziewać się jeszcze *Psoroptes* sp. oraz *H. equina*.

LITERATURA

1. Arzamasov, I.: Iksodovye klešči. — Minsk, ss. 131, 1961.
2. Blagoveščenskij, D.: *Entom. Obozr.*, 46, 860-863, 1967.
3. Dróždź, J.: *Wiad. Parazytol.*, 4, 717-719, 1959.
4. Dróždź, J.: *Acta parasit. pol.*, 9, 55-96, 1961.
5. Dróždź, J.: *Acta theriol.*, 12, 377-384, 1967.
6. Dubinin, V.: *Zool. Žurn.*, 34, 1189-1202, 1955.
7. Geptner, V., Nasimovič, A., Bannikov, A.: Mlekoopitajušcie Sovetskogo Sojuza. 1, ss. 776. Moskva 1961.
8. Kadulski, Sł.: *Acta parasit. pol.*, 23, 493-535, 1975.
9. Kolpy, I.: *Zeszyty Nauk. WSR Olsztyn*, 16, 375-396, 1963.
10. Mačička, O., Rosický, B.: *Veter. Čas.*, 5, 11-22, 1956.
11. Wróblewski, K. (Wrublewski, K.): *Zeitschr. Infektionskr. paras. Krankh. Haustiere*, 12, 376-384, 1912.
12. Wróblewski, K.: Żubr Puszczy Białowieskiej. — Wyd. Polskie, Poznań, ss. 232, 1927.

ECTOPARASITES OF THE BISON BONASUS (L.) IN THE BIAŁOWIEŻA PRIMEVAL FOREST

by

S. KADULSKI

Observations were conducted in the Puszcza Białowieska, in 1974-1975, material being taken from 10 bisons. Four species of ectoparasites were found: *Ixodides* — *Ixodes ricinus* L., *Dermacentor reticulatus* Fabr.; *Ischnocera* — *Bovicola sedecimdecembrii* Eichler; *Hippoboscidae* — *Lipoptena cervi* (L.)

I. ricinus, the number of which was about 25 specimens per host, was found mainly in the region of knee and elbow folds. *B. sedecimdecembrii* was found in spring only, the estimated number about 90 specimens per host. These biting lice were distributed along the back of the bison.

It is most probable that other species of ectoparasites will be found in further investigations.